

Реферат на тему: "Трагічні картини важкого минулого українського народу (за романом Л. Костенко "Маруся Чурай")"

Ліна Костенко

РЕФЕРАТ

на тему:

Трагічні картини важкого минулого українського народу
(за романом Л.Костенко "Маруся Чурай")

У віршах поетеси привертає увагу історична тема, історична пам'ять. Талановита поетеса не зрушує коріння, розуміючи його значення в розвитку духовності, національної культури.

Ім'я Ліни Костенко – як прапор нашої поезії. Нашій літературі пощастило, що є в ній постать, яка життям і творчістю утверджує благородство вищих мистецьких принципів. В її віршах – єдність характеру і слова.

Поезія Ліни Костенко застерігає нас від втрати своєї історичної пам'яті. Особливо виразно ця думка звучить у її романі у віршах "Маруся Чурай". Образ Марусі зливається з образом України, що сигналізує через століття: пам'ятайте нащадки, свою славу історію, і лише тим будете сильні і знані у світі.

До образу Марусі Чурай у літературі митці зверталися дуже часто. Згадаймо лише історичну повість російського письменника О.Шаховського "Маруся — малоросійська Сафо", драми українських митців Г.Бораковського "Маруся Чурай" — українська піснетворка", М.Кропивницького "Дай серцю волю — заведе в неволю", М.Старицького "Ой не ходи, Грицю", поеми Л.Боровиковського "Чарівниця", С.Руданського "Розмай", драматичну поему В.Самійленка "Чураївна"... Та в усіх цих творах розглядався виключно любовний аспект драми життя легендарної співачки, що, безперечно, занижувало її історичну роль для нації і рідного краю як співця і зовсім не давало можливості показати історичне тло, розорену поляками, але не скорену й готову до боротьби під булавою Б.Хмельницького Україну. Ліни Костенко, поставивши в центр свого історичного полотна легендарну дівчину, заговорила насамперед не про кохання, а про насущні проблеми своєї нації і держави. Про "Марусю Чурай" Ліни Костенко І.Дзюба найвищої думки; "Маруся Чурай" нагадує класичний архітектурний ансамбль, що втілює великий план, велику ідею. Поетичний матеріал розгортається "сам із себе" за законом внутрішньої необхідності і зовнішньої доцільності, а цілість надає кожній частині вищого значення. Він живе наскрізною симфонічною взаємопов'язаністю, взаємопідсиленням. Михайло Слабошпицький теж ставить історичний роман Ліни Костенко на перше місце не тільки в її творчості, а й серед українських творів ХХ століття: "Маруся Чурай" Ліни Костенко — не просто наша обікрадена й поганьблена

історія, не тільки художня енциклопедія життя українського народу середини XVII століття. Це — історія, яка осмислює саму себе, мисляча історія. Це — партитура вічних мотивів духовного буття народу... Чи й треба казати про те, якої неймовірної популярності зажив цей роман у нас тільки за одне десятиліття літературного життя! Мені здається, якщо в національному письменстві є такі твори, як "Маруся Чурай", значить, воно не безнадійне, і не безнадійна доля того слова — воно виживе і вистійть у цьому складному і трагічному світі, який не має сентиментів до жодного народу".

Художній твір вважається історичним передовсім тоді, коли автор правильно й всеохоплююче відображає історичну епоху. Ліна Костенко це зробила неперевершено. Т навіть принцип умовності, за яким на початку роману сама поетеса визнає перевагу художнього домислу над фактами ("А що, якби знайшлася хоч одна..."), не тільки не знижує читацьку цікавість, а ще більше її посилює, змушуючи читати художній текст прискіпливіше. Та як не читай, але не знайдеш бодай огріха, а не те що грубої помилки в зображенні історичного тла.

Від картини суду, свідків, представників місцевої влади, побутових сцен життя до колориту козащини в різних іпостасях національних героїв (полковник Пушкар, гонець-запорожець, дід Галерник, сам Хмельницький) перед нами постає правдива і повнокровна картина життя України XVII ст.

Авторка не ідеалізує українців, але й не змальовує їх як народ, роз'єднаний антагоністично-класовою ненавистю, чого в українському середовищі ніколи й не було. Саме через це Ліні Костенко й закидали постійно критиковану в ті часи "теорію єдиного потоку" української нації (за Михайлом Грушевським).

Як справжній художник, Ліна Костенко не розставила відразу своїх героїв по відведених сюжетною канвою місцях, а виписала їх у русі, розкриваючи складне взаємопереплетіння розвитку особистісного і громадянського. Так, поволі втрачаючи своє "я", відрікаючись від нього в ім'я достатку (та й то не заради самого достатку, а задля того, щоб вижити), гине Гриць і як громадянин. Недаремно козак, посланець гетьмана до полтавського полку, дізнавшись, за що судять Марусю, пропонує "врядові" пошукати закон не про вбивство, а про зраду: "Що ж це виходить? Зрадити в житті державу — злочин, а людину — можна?!" Це — дуже істотний акцент. Вчинок людини вимірюється не тільки побутовою, але й соціальною міркою. І знаменно, що ці слова належать саме запорожцю (порівняймо з роздратованим вигуком Горбаня: "Отож жінок і не пускають в Січ"). Козацька сила не лише в обов'язку боронити Україну, а й у єдності громадянського та особистого. Як опора людського існує світ гідності (Гриць про Івана Іскру: "Він, — каже, — гордий. З ним не звариш каші"; Бобренчиха про Марусю: "Пісні у неї — то велика туга, а серце в неї горде і трудне"). Симптоматично, що саме почуття власної гідності найбільше не в пошані в антагоністів козацького лицарства. А якраз цей шляхетно-волелюбний стан поетеса протиставляє канцелярсько-бюрократичній машині, якою намагаються вичавити з людини все горде, підкорити її поведінку приписам, далеким від народної моралі, що уособлюється в романі нормами співжиття козацької республіки — Запорожжя. "Полтава карає

співця",— скаже Іскра в похідному наметі, хоча й розуміє, що зараз ідеться про долю краю, а він "про чиєсь гам одненьке життя". Гетьманові не байдуже й "одненьке життя", адже це — славне минуле батька Марусі, легендарного Чурая, адже це — пісні Марусині, які не тільки звучали вчора, співаються сьогодні, а й підуть у майбуття.

...Щоб урятуватися від незвичайно нестерпного болю, приготувала Маруся Чурай собі гіркий келих трунку. Він минув її. Але доля піднесла ще один келих гіркоти, який хоч фізично й не рятує вже хвору на сухоти дівчину, але оживляє її душу, що знову відкрилася назустріч і людській біді, і красі життя. Скасована угода про перемир'я зі шляхтою, Україна знову загорілася визвольним вогнем, знову з її, Марусиними, піснями вирушає в похід Полтавський козацький полк:

Цвіте земля, задивлена в свободу.

Аж навіть жити хочеться мені.

А ще зовсім недавно чого бажала вона, пригнічена зрадою й смертю коханого, ганьбою прилюдного, несправедного судилища? Небагато:

Останні дні вже якось перебуду.

Та вже й кінець. Переночую в смерть.

Цей спасенний келих гіркоти мусила випити легендарна піснярка, щоб навіки залишитися в пам'яті народній своїм очисним болем, своїми ліричними витворами, круто замішаними на гіркій сльозі та незламній силі духу.

Звичайно, в суперечках про історичну реальність особи Марусі Чурай незаперечною лишається вимога: поки не знайдено бодай одного документа, де зафіксовано її ім'я, можна говорити лише про літературну легенду, започатковану історичною повістю О. Шаховського "Маруся — малоросійська Сафо". На сьогодні такого манускрипту ще не маємо, але після роману Ліни Костенко Маруся Чурай стає нарешті цілком реальною особою, хай не в площині історичній, та, що не менше, а в даному разі, мабуть, важливіше, на терені літератури. Вона — співець і громадянин — тривожить сьогодні нас, у XX столітті. А на оте не раз чуване — "Причому тут пісня?" — вже відповів свого часу Максим Рильський, недвозначно сказавши про таких Горбанів: "Раби на розум і на вдачу". Не вони творять життя, не вони залишаються в історії. Це ще раз підкреслив великою силою художньої виразності й переконливості історичний роман у віршах Ліни Костенко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брюховецький В.С. Ліна Костенко. - К.: Дніпро, 1990.
2. Зозуля С.І. Сучасний класик - Ліна Костенко // Українська мова та література. — 1997. — №48.
3. Костенко Л. Вибрані твори. - К., 2002.
4. Костенко Л. Маруся Чурай. - К., 2003.
5. Літературна енциклопедія. - К., 2000.
6. Лепчук А.С. Самобутність творчості Ліни Костенко // Українська мова та література. — 2000. — №11.
7. Кислий Ф.С. Українська література.

8. Українська література XX сторіччя: Навчальний посібник для вчителів та учнів 10-11 класів середніх шкіл. – К.: Український письменник, 1993

9. Українське слово.Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст. Книга третя.— К.: Рось, 2000.